

Ansvar för förorenade områden

A. Ansvar för förorenade områden

B. Ideella föreningar

C. Ekonomiska föreningar

Nästan 80 000 mark- eller vattenområden i Sverige är eller misstänks vara förorenade. Ofta är det frågan om gamla föroreningar från industrier. Men det kan också vara frågan om föroreningar från idag pågående mindre verksamheter, som exempelvis båtklubbar.

Att undersöka och vid behov åtgärda de förorenade områdena är en del av arbetet för en hållbar utveckling. Ett arbete som i denna del vägleds av miljökvalitetsmålet giftfri miljö:

“Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.”

För att vi ska nå målet om en giftfri miljö finns det i miljöbalken regler om vem som ska bekosta och utföra de undersökningar och åtgärder som behövs. Om dessa regler kan du läsa mer i det här faktabladet.

Förorenaren ansvarar

Reglerna säger att den som har förorenat i första hand är den som ska åtgärda föroreningen. Detta kallas 'principen om att förorenaren betalar'.

Principen innebär att den som förorenat är den som måste bekosta och låta utföra undersökningar och saneringar. Detta gäller i princip oavsett vilka ekonomiska förutsättningar den ansvarige har.

I andra hand kan den som förvärvat en förorenad fastighet bli ansvarig. Att man förvärvat en fastighet betyder att man köpt den, bytt till sig den eller fått den i gåva. Detta ansvar kan bara utkrävas om det inte finns någon ansvarig förorenare kvar.

Vem är förorenare och därmed ansvarig?

Vem som ska utföra och bekosta de undersökningar och de saneringsåtgärder som krävs, avgörs av hur verksamheten har bedrivits. Har verksamheten bedrivits genom en så kallad juridisk person, är det den juridiska personen som ansvarar.

En juridisk person kan till exempel vara ett aktieföretag, en ekonomisk förening eller en ideell förening. Det exakta ansvaret bestäms av de regler som gäller för den specifika typen av verksamhet.

Det finns även fall då privatpersoner har bidragit till föroreningarna på ett sådant sätt att de själva har blivit ansvariga. Principen om att förorenaren betalar gäller även i sådana fall.

Ansvar kan också bli aktuellt om någon till exempel utför markarbeten på en förorenad fastighet. Om denne då sprider föroreningarna eller ökar exponeringen för dem, kan det medföra ett ansvar.

Hur utkrävs ansvaret?

När det gäller verksamheter som inte är tillståndspliktiga är det kommunerna som är tillsynsmyndigheter. Det betyder att det är kommunen som har rätt att ställa krav på undersökningar eller saneringar. Det är också kommunen som avgör hur dessa ska utföras och bekostas.

Tillsynsmyndigheten kan antingen komma överens med dig om hur en undersökning eller en sanering ska utföras. Eller så kan kommunen fatta ett formellt beslut om detta. Ett sådant beslut kallas för ett föreläggande.

Om det behövs kan miljökontoret besluta att föreläggandet ska förenas med vite. Det innebär att du riskerar att få betala ett i beslutet bestämt belopp, om du inte följer det.

Om ansvarig saknas

Om det inte finns någon ansvarig, kan staten bekosta undersökningar och vid behov även sanering. Statliga bidrag lämnas dock bara till nationellt prioriterade områden. Sådant bidrag söks av kommunen, inte av enskilda eller företag.

Då det finns många förorenade områden som behöver undersökas och saneras, kan det ta år innan statliga bidrag kan bli aktuella. Och även om det idag finns statliga bidrag att söka, är det ingen garanti för att ditt område någonsin kommer att bli sanerat.

Foto: Helena Branzén, SGI

Vad kan du göra?

Som enskild, aktieägare eller medlem i en förening finns det en hel del du kan göra, utan att det är förknippat med stora kostnader.

- ✓ Börja gärna med att läsa mer om problematiken inom ditt område. Ta reda på varför det är angeläget att göra något på den plats där du brukar vara. Lär dig mer om konsekvenserna av dagens och dåtidens verksamhet.
- ✓ Samla också gärna in information om vad som har hänt inom området förr i tiden. Vilka ämnen kan ha förorenat området och var har de mest förorenande verksamheterna bedrivits genom åren?
- ✓ Fundera över hur ditt, företagets eller föreningens miljöarbete ser ut idag. Finns det något du, företaget eller föreningen kan göra för att inte förvärra läget? Kan ni förhindra pågående spridning eller byta till mindre miljöpåverkande material och produkter? Kan ni göra något annat?
- ✓ Ta gärna kontakt med kommunens miljökontor för mer information.

Sist men inte minst – fundera på hur du, ditt företag eller din förening ser på målet om en giffri miljö och hur ni ställer er till krav på undersökning av ert område!